

Tiraq. de utroque retrahit. in prefatio. num. 78. ubi hoc intelligit cum Bart. procedere dummodo constet de primo illo proposito, alias enim presumetur id fuisse ab initio propositum reuendendi, ut postea fecit.

¶ Ibi, *Cientaotes*, si personæ viles sint, vel ignobiles, secus si nobiles, nam nobilibus non est imponenda similis pœna, vel alia infamatoria, ut alibi dictum est.

¶ Ibi, *El arrendamiento non vala*, non solum locatio & conductio à tali facta contra l. nostræ dispositionem, sed etiam locatio illa, si quam ipse primus conductor alteri fecit, nam cum principalis causa non subsistit plerumque neque ea, quæ sequuntur locum habent ex l. cum principalis. ff. de reg. jur. & sublato principali tollitur accessorium ex l. fin. ff. de const. pecun. & resolutio iure dantis, resolvitur jus accipientis, neque potuit primus conductor in secundum plus juris transferre quam ipse habet, & sic secunda locatio

ab eo facta nihil valebit: & notandum quod hæc nullitatis pœna non habet locum, neque censetur repetita in vers. & dispositione sequente, cum sit diversa dispositio & diversus casus, & unusquisque casus pœnam specialem sub se contineat.

¶ Ibi, *Pueda arrendar*, non dicit, *vendar*, quia in herba non datur ꝑ venditio, ut per Lasarre de dec. vend. c. 2. num. 53. lib. 1. & sic in pluribus partibus ex herbe locazione non debetur gabella, quia licet sonet contractus in venditionem non est venditio sed locatio, licet in hac nostra Placentina civitate ex antiquissima consuetudine inductum est deberi gabellam ex tali locazione herbarum, & vocatur, *alcavala de yerbas y landes*.

¶ Lex finalis nostri tit. est declaratoria l. 12. supra isto tit. prohibentis in defensis boum, alia pecora quam agricultura non esse immittenda, ut fallit tamen ut in vers. y porque, nostra l. & hæc pro hoc tit.

TITULUS OCTAVUS.

De la Caça, y pesca, y que no se maten terneros ni terneras.

CUm in defensis, pratis & montibus tam volatilia quam terrestria animalia reperiantur, & in rivis ibidem sitis & transeuntibus piscatilia itidem adsint, & vitela creentur & nascantur, post titulum precedentem de montibus, terminis publicis & defensis tractantem, juste sequitur hic noster de aucupio, venatione ac piscatione tractans, & in hujus rubricæ declarationem plura adnotanda & singularia disseremus antequam ad textualium declarationem deveniamus.

SUMMARIUM.

1 Venatio quid sit. & num. 2. quod tres habet species, & num. 3. qua sit venatio licita, & qua non.	11 Prohiberi potest ne venetur aut piscetur instrumento quocum animalia vel pisces destruantur.
4 Piscatio, piscaria & piscatura iis nominibus vocatur & qua sit, quod dupliciter exercetur, & an licita sit & quibus.	12 Crudele est pana corporali plecti ingredientes loca vetita venditionis causa, nisi ut ibi.
5 Venatio & piscatio quo iure sint introducta.	13 Princeps debet resarcire damna data à venditionis prohibitione ab animalibus inclusis.
6 Venatione & piscatione an possit quis prohibere alium uti.	14 Venari an liceat in alieno territorio. ubi & an civitas possit exteris prohibere venationem aut piscationem in flumine vel loco.
7 Domini terrarum cum prohibent vassallis ne pascantur aut venationem faciant in tali loco & parte debent vassalli preteritari contradicendo, ne videantur consentire.	15 Sex casus ubi non licet piscari in flumine publico.
8 Jus venandi aut piscandi acquiri potest.	16 Fundum aliorum licitum est ingredi ad venandum vel piscandum, nisi ut ibi, & ibi quid in conscientia, & ibi ampliatur.
9 Venatio & piscatio potest per principem prohiberi ex causa, & per dominos inferiores etiam ad tempus, ut ibi. & num. 10.	

RUBRICA.

Ibi, Caça, Latine venatio nuncupatur, & est venatio * ferarum persequutio, seu, aliter dicendo, venatio est exercitium ordinatum ad captionem animalium terrestrium, sicuti aucupium ad captionem avium, & piscatio piscium, ut inquit Silves. verb. venatio. n. 1. in prin. & venatio in genere sumpta tres habet species * scilicet, ferinam, aucupium, & piscariam, ferina qua fit multis modis, retibus, scilicet, laqueis, pedicis, precipitiis, arcu, jaculis, cuspide, indagine, pennarum odore, accipitribus, canibus; aucupium autem fit retibus, laqueis, pedicis, precipitiis, arcu, visu, bamo; piscatura autem fit retibus, sagenis, gargustis, hamis, faculis, secundum S. Azevedo in Recopilationem. Tom. IV. M m tonium

tonium in 1. part. tit. 1. c. 3. §. 3. verbo, venatio, & itidem venatio * quaedam est & dicitur opressiva hominum, & hac est omnino illicita. c. non est. §. his itaque. 6. dist. ut faciebat ille Nemrot Genes. cap. 10. in bello tamen iusto intellige, licita est hac venatio, quaedam adulatoria qua fit per verba, & hac etiam est illicita. c. qui venatoribus. 86. dist. c. sunt nonnulli. 56. d. cap. plurimi. 6. q. 1. quaedam vero venatio dicitur clamorosa, saltuosa & laboriosa, ut ad apros, urfos, leones & similes bestias feras. cap. 1. §. nemo retia, de pace tenen. l. 1. C. de vena. fera. lib. 11. & talis venatio est licita laicis, secus clericis, nisi in casu necessitatis, quando tales bestia devastarent fructus honorum Ecclesia, vel religionis, quia tunc talis venatio esset eis licita, secundum Gansfr. in summa de cleri. venato. & Henri. Bobic. in c. 1. cod. tit. alia vero dicitur arenaria vel arenosa, ut cum quis contra feram bestiam in arenam pugnat, prout fuit mos Romanorum antiquorum ut in spectaculis populorum ludii loco exhiberentur fera bestia, cum quibus homines aliqui decertarent, & ab arena arenarii dicti sunt. l. ob carmen. §. sic ea ff. de testi. l. haec demum. ff. de ope. liber. hos bestiarios appellat Julius Capitolinus in Antonino philosopho, qui exercenda virtutis sua gratia, in arenam descendebant, non infames, sed laude digni existimabantur l. Athletas. ff. de his qui not. infam. sed si ad hac pretio operas suas locarent, infames reputantur & Aviles l. 1. §. item senatus. ff. de postul. l. 2. §. fin. ubi omnes. ff. de his qui not. infam. hac tamen venatio est mala ex cap. infamis. §. tria 3. quaest. 6. & non solum clericis, verum & laicis est interdicta, siquidem ex quo hominum interitus sequitur peccatum est mortale, ut admonuit Turrecrema. in cap. qui venatoribus. 86. distin. num. 3. qui hoc declarat nisi hoc fiat ex causa necessitatis ad mortem evitandam, nec dissentiunt Abb. & ceteri in cap. 1. de cleri. venato. & summista verbo, venatio. Quaedam vero venatio est spaciola seu recreativa ad excitandum calorem naturae, & talis dum tamen non sit de prohibitis & infestis, vel alio tempore prohibito facta, est permessa maxime laicis, secundum glos. & Henri. in d. c. cler. vena. Hostien. in summa de cleri. ven. §. 1. & clericis etiam, dum tamen raro fiat per eos tempore congruo, ut tenent dicti Doct. & Bern. Diaz in pract. crimi. c. 67. ubi novissime ejus Additionator Salzedo, plures Doct. de his agentes retulit, & disserit an episcopis etiam hac ultima venatio licita sit, & ex c. quorundam. 24. dist. & ibi glos. omnis venatio episcopis est prohibita, & sic inquit ibi glos. secundum Hieronymum non inveniri neque legi venatorum

rem sanctum, & licet Beatus Eustachius quifuit venator, dicitur beatus, fuit, quia non permansit in venatione, sed dimisit & penituit, alias existente venatore non reperitur Sanctus, secus vero in piscatore. cap. Esau. 86. ubi glos. ponit rationem differentia, scilicet, quod venatio fit cum clamore, piscatio sine eo, vel quia major delectatio est in venatione, quia tunc nihil potest cogitari, de devinis, secus in piscatione, nisi & piscatio esset continua & fieret causa voluptatis, nam tunc etiam clericis censetur prohibita, si ex ea Ecclesia damnum pateretur in spiritualibus & temporalibus, & sic potest procedere quod dicebat Speculat. in tit. de cler. vena. vers. piscationibus, dicens etiam piscationem clericis prohibitam, ita Fran. Mar. decisl. delphi. 530. num. 8. alias rationes quare venatio clericis prohibetur, non vero piscatio, vide per Sebast. Med. de venatione. q. 8. num. 2. cum seq. & ibi, n. 13. cum seq. reasumit, quae venationes sint clericis prohibita, episcopis tamen causa recreationis honesta, vel ex necessitate ut suam sanitatem defendant, venari liceret ut per Menoch. de arbit. cent. 5. casu 413. n. 13. & hoc dum tamen ipsi episcopi non venerint suis manibus, sed venari videant, ut probatur ex l. 57. tit. 5. part. 1. ad hoc allegata per Salzed. ubi supra in 1. additione in prin. & de iis venationibus, licet non ita clare & late agitur per glos. & Doct. in c. 1. de cler. vena. per summif. verbo, venatio, & per Fran. Mar. & Menoc. ubi supra, per Sebastia. de Med. in tract. de venatione in prin. n. 34. cum seq. & in q. 1. & 3. in 17. vol. tract. divers. Doct. & Cassan. in cathal. glor. mun. 11. parte. consider. 49. cum seq. Monachis tamen nec recreationis gratia licet, etiamsi suos redditus habeant in venatione, debent hac per alios facere, non per se nec eis interesse, secundum Doct. communiter teste Did. Perez. l. 1. titul. 22. lib. 2. ordin. colum. 693. in medio, & vide c. 13. sess. 24. concil. Triden.

¶ Ibi, Y pesca, latine, piscatio *, piscaria, & piscatura à doctoribus vocatur, & est quasi piscium captio, & potest diffiniri sicut venatio in glos. precedenti diffinita est, scilicet, quod piscatio est quasi piscium persecutio, vel est exercitium ordinatum ad piscium captionem, & genus piscandi duplex est & dupliciter exercetur *, scilicet, retibus & hamo, secundum glos. Archid. Turrecr. & Bellam. cap. est & aliud. 24. quaestione. 1. de retibus dicitur capit. non turbatur, ead. causa, & quaestione, an sit licita piscatio & quibus personis, & in hoc Turrecr. relatus per Cassan. in Cata. glor. mund. dist. 11. parte. consider. 51. inquit quod si fit propter necessitatem, ut sunt Azevedo in Recopilationem. Tom. IV. M m ij illi,

illi, qui de ea victum quarunt, est licita, & dicit istam esse conclusionem Gregorii super Joan. 21. ubi legitur: Apostolos post Christi resurrectionem rediisse ad opus piscationis, quod idem dixit si propter solatium adhibitis circumstantiis, de quo & per Menoc. de arb. dict. lib. 2. centuria 5. casu 413. numero 20. & 21. Sed quod ad venationem & piscationem investigandum est, quo jure sit venatio * & piscatio introducta, & in hoc dicendum est, jure gentium ex §. fera. Instit. de rerum divis. ibi, fera igitur & bestia, & volucres, & pisces, & omnia animalia, qua calo, & terra nascuntur simul atque ab alio capta fuerint, jure gentium statim illius esse incipiunt, quod enim ante nullius est, id naturali ratione occupanti conceditur, ut & in l. 1. & 3. & l. quod in littore. ff. de acquirend. rerum domin. l. 1. ff. de acquiren. possessio. l. 17. tit. 28. p. 3. summus enim Deus omnia animalia creavit in hominum usum, & cibum Genes. c. 1. facit l. in pecudum ff. de usur. & Cicero lib. 3. de finibus, cumque hac animalia ipsa natura fecerit, plane licet per eandem naturam legem cuilibet primo capienti ea acquirere, ut per Covar. in cap. peccatum. 2. part. §. 8. n. 1. Sanct. Thom. 2. 2. q. 64. artic. 1. Soto de Just. & jur. lib. 4. q. 6. artic. 4. communis secundum Jaf. consil. 119. volum. 4. Eman. Suarez in suis comm. u. opin. verbo, Venatio. quos & alios alia adducens refert Sebast. Med. in dict. tract. de venatio. q. 2. nam cum ex communi jure & usu aqua, mare, & ripa ejus, & aer omnibus sint communia, ut per l. 3. tit. 28. part. 3. ideo omnis homo, secundum text. ibi, potest eis uti libere. Sed an prohiberi poterit quis per aliquem eis uti *, & regulariter dicendum est, quod non, etiam per principem, eo quod princeps non possit ea, que sunt juris gentium, & naturalis tollere, ex §. sed naturalia inst. de jure natur. gent. & civ. & quia que nullius in bonis sunt capientis sunt, ut proxime dictum est, & per consequens princeps, & a fortiori, domini inferiores in terris suis hac prohibere non possunt, prout tenuerunt Hostiens. & alii plures relati & secuti per Covar. in cap. peccatum. 2. part. §. 8. n. 1. ubi hanc ex Jaf. consil. 119. lib. 4. testatur esse communem opinionem, & tradit glos. fin. l. 6. tit. 28. part. 3. & Mincha. de succel. creat. §. 26. n. 79. & Didac. Perez. in l. 1. tit. 22. col. 693. lib. 2. edi. & Jacob. de sancto Georg. in Tract. de feudis sub. §. & cum venationib. 17. volum. Tract. diversorum Doct. ubi pluribus modis respondet text. in cap. nemo retia. de pace tenen. & ejus viol. in usib. feud. qui si bene consideretur, non modo non est contrarius, sed facit & pro hac opinione, ut optime considerat Covar. ubi supra,

suprà, & de iis etiam tradit Francisc. Marcus, decif. Delphin. 530. num. 14. cum tribus sequentib. & Roland. Valle cont. 22. n. 27. cum sequent. volum. 2. ubi tamen inquirunt quod quando domini terrarum * faciunt has prohibitiones debent protestari & 7 contradicere, ne videantur consentire, & prescriptione acquirant jus hoc prohibendi venari aut piscari in certa silva, defensa, vel flumine prout acquiri * posse inquit Avend. c. 12. præ. n. 11. & 12. lib. 1. & late Balbus de præscript. 4. part. 5. partis princip. quæst. 6. per totam, & Aymon in Tract. de Ant. temp. 4. par. §. materia ista singularitatis. n. 79. cum sequent. aliquibus. Ex variis tamen causis secundum dictos Doct. prohiberi possunt venatio & piscatio per principem non recognoscentem * 9 superiorem, & per dominos inferiores ex justissimis causis ad tempus & non in perpetuum, ut per Jacob. de Sancto Georg. ubi supra, & Covar. ubi supra, nisi secundum eum ibi jus id per immemorabilem prescriptionem legitime quis adquisierit. Imo & tunc cautè est recipienda & servanda prescriptio hæc tam in foro exteriori quam interiori, præsertim si ea initium à tyrannide habuit, ut & hæc per Rebuf. in l. inter publica. 17. ff. de verb. signifi. pag. 160. & tradit Sebastia. Medina, in Tract. de venatio. quæstione 5. fol. 397. in 17. volum. Tractatum, ubi inquit ex triplici * de causa hæc prohiberi 10 posse. Primo si venationis locus sit communis civitatis aut oppidi, vetari potest, à principe vel à domino per viam gubernationis, nam fera, volucres, & pisces non solum ornamento sunt, verum & necessitati serviunt, ob idque non est vulgi temeritati venatio committenda, sed debet ordine ac lege fieri ne dispareat. Secundo, quia Princeps etiam communia loca Reipub. potest alicui proprio usui dicare, neque ad hoc, ut quidam putant, requiritur consensus populi, justum quippe est, ut pro sua dignitate, gratia recreandi animi, venationem habeat paratam, præterquam quoad apros, & cervos, & id genus bestiarum non decet à plebeis venatu impeti, sed ut referentur ingenuis, qua prætorum simulacra adversus eos imitentur. Tertia ratio est, quia prohiberi potest venatio, nempe quia est in loco non communi oppidi, sed proprio ipsius domini, quo suam custodit venationem, nam si potest fundi dominus particularis prohibere, ne quis venationis gratiâ illud ingrediatur, multo magis princeps, quod tamen in magnatibus & principe inferioribus non procedit. Imo & princeps ipse in totum prohibere non debet venationem, sed pro loco & tempore, adde
tu, &

tu, & pro forma piscandi, aut venandi, nam ut cum fraude venatio aut piscatio non fiat, prohiberi potest, ut si fiat cum instrumento, vel modo, quibus quidem omnia illius generis * animalia capi possent, & postea non invenirentur, ut inquit *Rebus* in l. unica. C. de venatio. fera. lib. 11. & ejus nepos. *Pet. Rebus* in 3. tom. constit. Fran. titulo de usu & consuet. in præfat. numero 48. & *Covar.* ubi supra, numero 3. versic. Secundo. & hoc est quod leges nostre prohibere voluerunt, & ne destruantur animalia & pisces, modum, & formam, venandi & piscandi, & locum, & tempus, leges nostre declarant in presenti, & in propositum dixit *Sebastia. Medina*, in dicto Tractatu de venatione, quæstione 5. per totam, in 17. volum. Tract. ubi & inquit quod in prohibitione etiam cavendum est ne pena acerba statuatur, quia illud non estimatur furtum, aut latrocinium, proinde ac dum domus aut burse expilantur: unde crudele est penam corporali plecti ingredienti loca vetita venationis * causam, sed satis si duplum aut simplum perderent, & retia ac instrumenta quibus venantur ac piscantur, quod si in iis cresceret contumacia, possent relegari, quod si contemptus superioris adesset, tunc non ratione venationis prohibita, sed contemptus posset penam corporali puniri pro modo contemptus, de quo debet expresse constare, itidem & in prohibitione hac debet adverti ut damna data ob eam resarciantur à principe * his personis, qua damna passa sunt ab animalibus à principe ipso in setu inclusis, ut hac & alia advertenda prosequitur *Sebastia. Medina*. in dict. quæstione. 5. & *Covar.* ubi supra numero 11. & an in alieno territorio liceat * venari, vid. *Francis. Marc.* dec. Delphin. 533. ex quibus habes prohiberi non posse venationes & piscationes, nisi per principem, & tunc ex causis publicis, vel si ex causis privatis causam recreationis ipsius principis facientis setum, Coto, vulgo nuncupatum, & tunc cum moderamine & advertentiis dictis faciendum est, posset tamen civitas in cujus territorio est flumen exteris piscationem fluminis illius prohibere per l. Divus. ff. de servi. rusti. præd. l. 16. tit. 28. part. 3. not. glos. fi. l. 6. eod. tit. & part. & sex casus * in quibus piscari non licet in flumine publico, vid. per *Cepolam* de servi. rust. præd. tit. de piscatione, & *Balbus* de præscript. 4. part. 5 part. princip. q. 6. n. 4. cum sequent. & vide *Ant. de Cordova*, in sua summa. q. 119. per totam, ubi plura dicit in conscientia annojan-

annotanda, ex supradictis etiam infertur licite posse ingredi fundum * alienum ad venandum vel piscandum, nisi venatio, vel piscatio sint fructus, & in redditu ipsius fundi consistant, adeo ut etiam si domino prohibente fiat venatio in fundo alieno non teneatur capiens restituere in conscientia, neque itidem in justitia animalia ibidem capta, licet venator teneatur actione injuriarum, ut per *Seb. Med.* ubi supra, quæst. 6. æsti. 7. & comprobatur *Covar.* dict. cap. peccatum 2. p. §. 8. numero 4. versic. Quarto ab eadem, & latius & novissime *Humada* in l. 12. tit. 20. part. 1. in glos. 2. numero 1. cum sequentibus pluribus, ubi respondet leg. 17. tit. 28. p. 3. & aliis legibus, quæ in contrarium facere videbantur. & in num. 9. versic. Quinto ab eadem, id ampliat procedere, etiam si dominus agrus venandi alicui locaverit, aut in universum venationem in eo fundo prohibuerit, ea ratione quod ipse capere vellet easdem feras intra proprium agrum enutritas, & pecunia vendere. Tenebitur tamen venator talis in alieno fundo capiens animalia ad restitutionem damni in eo fundo, ob venationem facti & contingenti domino prohibenti, & in hac estimatione habenda est ratio animalium, qua nisi extraneus venatus fuisset, dominus fundi ejusve conductor habuisset, suaque fecisset per apprehensionem, habendaque itidem erit ratio venationis, qua in eo fundo per dominum solum exerceri solebat, ita ut hic venator, qui domino prohibente agrum alienum ingreditur, non teneatur ad restitutionem ratione captorum animalium, sed ratione damni illati per venationem ipsi domino, qui venari jure & justitia solitus intra proprium agrum fuerat, ut inquit. *Covar.* ubi supra, num. 11. versic. Præterea. ubi, & inquit ad damnum factum in segetibus & fructibus illius fundi teneri tales venatores: aliud & itidem damnum in piscatura considerat *Covar.* ubi supra. numero 12. versic. quin & præter. inquit tamen, ibi, *Covar.* numero 14. & 15. quod licet animalium captorum in septis & saltibus evagantium sit captio propria capientium, neque teneantur ad restitutionem, tenebuntur tamen ferarum & piscium, qui privatim alicujus proprii sunt, puta quia privatim inclusa sunt vivariis, leporariis, piscinis, & stagnis, ut ibidem per *Covar.* dictis numeris 14. & 15. & per *Sebast. Med.* dict. quæst. 7. ubi hac ampliat, & limitat, qua longum esset referre. Et hac pro Rubric. declaratione sufficiant, ut ad declarationem legum deveniamus ubi alia declarabimus Deo volente, alia per *Sebast. Med.* ubi supra videri possunt.

IN LEGEM PRIMAM.

Tempore quo animalia nutriuntur, omne genus venationis cessare debet sub nostri text. pana.

SUMMARIUM.

1. Civitas potest ex causa publica utilitatis prohibere venationem & piscationem.
2. Ecclesiastica persone tenentur etiam servare leges nostras venationis & piscationis. ubi coram quo iudicet agendum.
3. Clerici reperiuntur cum instrumentis prohibitis ad venandum, vel piscandum, possunt eis privari per seculares officiales.
4. Venatores, vel piscatores, contra legem nostrarum dispositiones venantes, vel piscantes, an peccent mortaliter. & ibi quid sit in die festo.
5. Ludere contra legem dispositiones an sit peccatum.

Ibi, *Tempo de cria*, Hæc est una de iustissimi causis prohibitioni venandi & iudem piscandi occasionem præbens, ne tunc omnia animalia capiantur, & publica utilitas lædatur, qua de causa & civitas ad hoc potest statuta facere, ut inquit Dec. cons. 179. relatus per glol. fin. in l. 6. tit. 28. part. 3. & legem nostram ad hoc notat Covar. in dist. cap. peccatum. 2. p. 8. num. 3. & eo relato Sebast. Med. in dist. Tract. de venatione. quest. 11. per totam.

Ibi, *De qualquier estado, y condicion que sea*, & sic ecclesiæ persone censentur etiam prohibita contra prohibitionem nostrarum legum venari aut piscari, nam cum leges nostræ publicam concernant utilitatem & commodum publicum, imo & privatum commodum cujuslibet, ecclesiastici etiam tenentur has servare leges, ut in propositum nostrum inquit novissime Doct. Salzedo, ad præf. Bernard. Diaz. cap. 67. addi. 1. ubi tamen inquit penam nostræ legis & sequentium imponendam talibus ecclesiasticis per suum iudicem debere imponi, ut & ipse dixit in cap. 55. ibidem. & nos alibi diximus. Inquit tamen ibidem in eod. c. 67. addi. 1. in vers. *ilud autem nove*, quod si clericus reperitus fuerit cum instrumentis prohibitis venationi vel piscationi, poterunt ab eo capi per iudices seculares eos sic reperientes, prout quotidie fit cum perdices in jabula reperiuntur ad venandum, vel aucupandum, vel cum retibus prohibitis. Sed an venatores seu piscatores contra prohibitionem harum legum venantes, vel piscantes, peccent mortaliter, & in hoc quoad restitutionem nulli dubium, quin ad eam non teneantur, ut tenet Covar. dist. cap. peccatum. 2. par. 8. n. 3. & Sebast. Med. in dist. Tract. de venatione. q. 7. num. 14. & q. 8. n. si. volum. 17. tractatum diversarum, ubi & inquit quod etiam in die festo quis venerit aut piscetur, licet malefaciat, non tenebitur ad restitutionem captorum animalium & piscium in

campo, vel flumine publico, sed an peccabunt, & in hoc Menes. in l. per agrum. numero 8. C. de servi. & aqua, inquit, quod sic, quod durum videtur, quia lex nostra satis contentatur poena ab ea imposita, & nihil ultra exigit, sicut & ludere contra leges non esse peccatum, affert Navar. in Manuali, cap. 19. num. 6. & 7. non est enim Regia intentionis obligare ad peccatum cum penam imponit temporalem secundum eundem Navar. ibidem. cap. 23. num. 56. licet in contraveniente iudicis præcepto præcipiens non piscari aut venari per aliquem, affert Covar. d. 8. num. 4. in princ. & Didac. Perez, in l. 2. tit. 9. lib. 2. Ordin. col. 502. vers. *hinc etiam est*, & quamvis res dubia fuerit apud aliquos in mitiorem partem inclinarem, ne leges sint laquei animarum, cum ipsæ satis poena temporali se contentant, & hoc tamen non sunt venationes & piscationes in die festo, dum divina celebrantur officia, licet hæc de peccatis theologis & confessoribus, potius determinanda relinquere sit melius, qui circumstantiis circumspici hæc deliberare poterunt.

IN LEGEM SECUNDAM.

Tempore nivis, venari non licet sub poena in lege præcedente contenta.

Ibi, *De Fortuna y nieve*, Allegat eam Covar. in dist. cap. peccatum. 2. par. 8. n. 3. & Sebast. Med. in dist. Tract. de venatione. q. 11. Est enim & eadem tunc ratio, sicut tempore quo prægnantia sunt animalia hæc, sive perdices.

Ibi, *Con ningun genero ni instrumento de caca*. Et sic neque retibus aut instrumentis permissis venari licebit hisce temporibus, hic & in lege præcedente contentis.

IN LEGEM TERTIAM.

Venari non licet instrumentis & rebus hic contentis sub poena hic contenta, & quod nemo per iudices habeat ad venandum, neque in domibus suis sub nostri text. pana.

SUMMARIUM.

1. Prohiberi potest piscari, aut venari certo instrumento.
2. Pana nostri text. ut incurratur, debet esse actus perfectus.
3. Perdices habere in domo, ad aucupandum prohibetur hic, non vero si recreationis causa habeantur.

Ibi, *Con lazos de alambre*, Potest enim prohiberi ne tali instrumento, venetur aut piscetur, ne publica lædatur utilitas in captione multorum animalium aut piscium ex text. in c. 1. §. nemo retia, de pace tenenda, & eius viol. not. Covar. d. 2. p. 8. num. 8. num. 3. & Sebast. de Med. de venationib. q. 10. num. 1. eo quod secundum eum, ibi, fere, volucres, & pisces, non solum sunt pro ornamento universi,

universi, sed etiam pro utilitate hominum, unde princeps prohibet venationem, quæ sit cum instrumento tone, quia eo plures extinguuntur, & capiuntur fere, atque inde sequitur animalium silvestrium, & ferarum numerum extinctio, quæ Reipub. incommoda est: non enim retia, laquei, aut alia instrumenta permittuntur ad capiendas venationes nisi urfos, lupos, & apros, ex dict. §. nemo retia, not. Guid. Papæ decis. 218. n. 2. quod conducit ad legem 5. §. 6. infra eod. & Cæpola de servit. rust. præd. cap. 21. n. 8. & 9.

Ibi, *Ni con otro genero de instrumento*, obli- cura sunt hæc verba, & diminue fuerunt apposita per compilatorem, nam in originali dicitur, *Ni otro genero ni instrumento dello*, ut designaretur, non quod omne instrumentum, quo cum animalia & perdices capi possunt, prohiberetur, sed tantum illud, quod simile præcedentibus, & proxime dictis simile esset, ita quod cum eo venatio destrueretur, & extingueretur, non vero cum alio, in quo ratio hæc deficeret, nam lex de habilitate est restringenda, ex l. ut gradatim ff. de mun. & honor. & ex præcedentibus & sequentibus declaranda sunt intermedia, cumque ex præcedentibus & sequentibus de instrumentis iis venationem extinguentibus loquatur lex nostra, verba hæc intermedia, *Ni con otro genero de instrumento*, de iis intelligenda sunt, aliter enim & lex nostra absurditatem contineret & superfluitatem si indistincte de omnibus instrumentis intelligeretur, & quia cum lex nostra providere voluerit extinctioni animalium, ubi hæc cessat, dispositio cessare debet, & sic practica communi declaratum videmus, nam cunctis cum canibus & retibus venantur, lepores itidem, & perdices cum cane & balista, & similibus, quibuscum animalia non destruantur neque fugantur, & nisi sic intelligeres, destrues legem nostram, & praxim ac usum quotidianum.

Ibi, *Ni con reclusos ni bucyas*, Hæc enim venatio fraudulenta dici potest & cum fraude facta, utpote quia hæc instrumenta eremant animalia & aucupia, & defecere faciunt, & sic iuste prohiberi possunt, & sunt prohibita, secundum Rebut. l. 1. C. de venatio. fera. & Petr. Rebut. 3. Tom. consil. Franc. tit. de usu & consuet. in præfatione numero 48. & Mexia in prag. panis, concl. 4. numero 19. & Sebast. Medicis d. tract. de vena. quest. 10.

Ibi, *Que lo contrario hiziere*. Notat verba hæc, quia denotant factum, non verò faciendum, & sic cum delicta hæc cum affectu sunt facta & perfecta, non vero si intentata, fo- lommmodo, poena enim à jure imposita locum tantum habet in actu consummato, non verò incepto tantum, nisi aliud dictum sit, ut per Didac. Perez, in l. 16. tit. 3. col. 145. lib. 1. ordin. & iterum in l. 2. tit. 13. lib. 8. ordin. & nos alibi etiam diximus.

Ibi, *Ni los tengan en sus casas*, intellige para caçar, ut in præcedentibus verbis dictum est, ibi, para caçar, nam quando lex unum disponit, alterum præsupponit, ut habeat locum dispositum, Azevedo in Recopilationem. Tom. IV.

debet verificari præsuppositum, ex glol. singul. & communiter approbata in l. si mancipia. C. de servi. fignit. de qua plura alibi diximus, cumque lex nostra præsupposuerit in præcedentibus, quod nullus perdices ad aucupandum habeat, disposueritque statim & immediate, ut neque domi illas habeant, intelligendum est sub præsupposito illo, ad venandum, quasi secus sit, si pro recreatione & cantu illa habuerint domi, nam tunc non incurritur l. nostra poena. Et ex hoc perperam faciunt iudices & eorum ministri, qui nulla præhabita informatione, quod perdices habeantur ad aucupandum, statim eas capiunt, & occidunt, cum deberent prius hæc per informationem esse constare, & sic vidi jam in facto discussum, & quia qualitas hæc non erat probata fuit absolutus dominus perdices, & iure optimo, sed quis hæc iudicibus persuadebit tenenda & sequenda, tanta est enim eorum cupiditas per fas & nefas aliena percipiendi, ne dicam furipiendi.

Ibi, *Le maten*. Intellige ut dixi in præcedente glol. si habuerit quis illos ad aucupandum, & tunc etiam clericus tenebitur, & ei poterit occidi talis perdit, ut inquit Salzedo in practica, ad Bernard. Diaz, d. cap. 67. addi. 1. pag. 213. col. 2. in fin. cum seq. & jam in hoc sit. remanet dictum.

IN LEGEM QUARTAM.

Aucupium aliquod occidi non potest arcubus, vel alio sulphuris instrumento, neque cum balista, cura herba, neque aliquis eam domi habeat herbam, sub nostri text. pana.

Ibi, *Con arcabuz*, Nam ultra quod arcubus remanent aucupia, & extinguuntur, terrentur etiam & fugantur, ut inquit Covar. in nostrum propositum, in dist. cap. peccatum. 2. par. 8. n. 3. & Sebast. Med. de aucupatione, quest. 10. numero 2.

Ibi, *Ni con yerba de ballestero*, probanda est hæc qualitas, ut scilicet, cum herba hæc sint animalia, vel aucupia occisa, nam si hoc non probaretur, etiam si probaretur cum balista & hasta jarea occisa fuisse, non haberet locum nostri text. poena, nam cum possint occidi cum balista sine poena, ut poena incurrat nostri text. probanda est qualitas hæc, aliter enim licite præsumitur occidisse, ex Bart. doctrina communi & ab omnibus laudata, in l. non solum §. sed ut probari. ff. de nov. op. nunciat. de qua pluries diximus, cum arcubus tamen aut alio sulphureo instrumento, occidens puniretur, etiam si nulla toxica herba sit immixta, ut ex nostro text. clarissime patet, & hoc nulli dubium.

Ibi, *No queda hazer ni tener en su casa la dicha yerba de ballestero*, Intellige quod neque domi haberi possit, neque fieri, scilicet, ad occidendum animalia, vel aucupia in l. nostra occidi prohibita, idque etiam fundatur ex dictis in præced. l. in glol. *Ni los tengan en su casa*, & sic qualitas hæc est probanda, quod ad occidendum animalia &

N n aucupia

aucupia non permilla occidi ea habeat, nam cum ex l. sequenti possit haberi ad occidendum animalia in ea expressa debet denunciator probare ad prohibita habuisse herbam hanc, vel eam fecisse, ut in glos. precedente diximus, hæc tamen quam incogita sunt iudicibus experientia docebit.

IN LEGEM QUINTAM.

Populorum concilia formam & ordinem præbebunt ad occidendum lupos etiam cum herba, & premia occidentibus constituent.

SUMMARIUM.

- 1. Premia constitui possunt capienti lupo, ubi n. 2. quid si quis capiat lupum prægnantem, vel lactantem.

Ibi, Como se maten, licitum est enim feras venari, ut in l. unica, de venat. fer. lib. 11.

Ibi, Puedan cõñalar el premio, & Quotidie premia hæc constituuntur & dantur, secundum Avend. c. 2. pr. n. 8. in medio. lib. 1. ubi n. 9. quarit an possint absque Regia licentia constitui premia hæc, stantel. nostra, nulli dubium quin non sit necessaria dicta Regis licentia, cum hic concedantur, & dentur apprehendentibus & capientibus, non vero reperientibus solum, secundum Mexiam in prag. panis, conclus. 1. fol. 17. n. 34. & probatur ex text. nostro dum dicit, Que les traxeren, & tunc etiam si casu & non ex proposito lupos capiant, debetur præmium constitutum secundum Avend. ubi supra, præmium tamen iudex solus, nisi simul cum concilio constituere non potest, ut dixi in l. 4. tit. 18. supra lib. 6.

Ibi, Por cada cabeça de lobo, Quid si reperiatur quis & capiat lupum prægnantem & an debeat habere unum vel plura præmia, & respondet Bald. in l. si ff. de lib. causa quod habebit unum præmium, & non plura, secus vero esset, si caperet lupum lactantem cum lupatinis ut inquit Imol. in l. in lege ff. ad l. Falcid. & Felin. in c. sicut, de homici. & Sebalt. Med. in d. Tract. de venatio. q. 42. & hoc est quod inquit text. noster. Y por cada cama dellos.

Ibi, Venado con yerva, hic clarius probatur qualitatem hanc herbe esse probandam, ut pena legis nostræ imponatur occidenti ceruum, vel aliam prohibitam venationem, quæ omnia notanda sunt, quotidie enim præ manibus habentur.

IN LEGEM SEXTAM.

Foveas aut cippos in montibus facere nemo audeat sub nostri text. pena.

SUMMARIUM.

- 1. Foveas facere ad capiendos apros, usus, & lupos licitum est, dum ne in itinibus fiant.
- 2. Declaratur l. 21. tit. 15. p. 7.

Ibi, Cepos grandes, Qui enim ut forsum cervorumque capiendorum causa, faciunt si in itineribus fecerint, & eoque aliquid deciderit, tumque sit deterius, lege Aquilia obligati sunt, ut l. qui foveas ff. ad l. Aquil. l. 7. tit. 15. par. 7. notat Capola de serv. Urb. cap. 80. n. 2. ubi idem esse dicit, in fossatis ad frumenta collocanda, quæ solent dici Abholies de pan. tradit idem Capol. de serv. rust. cap. 21. num. 12. & Covar. in d. c. peccatum 2. p. 8. & Sebalt. Med. d. Tract. de venatione. q. 13.

Ibi, En los montes, Intellige in quibus hæc fieri non solent, ne sit correctoria d. l. qui foveas & d. l. 7. partitæ in itineribus solum prohibentium fieri, & in aliis locis, ubi non solent fieri, quasi usus & consuetudo ea faciendi in tali, vel tali loco certiorerit ut homines illuc non vadant neque animalia sua mittant, quod si non fecerint, sua sit culpa, & ita declarandam l. nostram in iis verbis tenendum est, ne sit correctoria iurium antiquorum, & sic etiam intelliges l. 21. tit. 15. p. 7. quæ cippos hos & foveas videtur permittere.

Ibi, Por el peligro, quod omnino vitandum est, ut inquit dicti Doctores & iura.

IN LEGEM SEPTIMAM.

In columbariis, vel in aliis domibus particularibus instrumenta ad capiendas columbas, vel ad attrahendum eas non adsint sub nostri text. pena, & alia circa hæc in l. nostra contenta serventur.

SUMMARIUM.

- 1. Columbaria, an licite in conscientia haberi possint? & num. 2. quid in attrahente eas ad suum columbarium.
- 2. Aucupia, venationes & piscationes esse in fructu, & num. 5. an sint fructus industriales, vel immobiliæ reputentur.
- 3. Usufructuarius potest venari in fundo, in quo habet usufructum, neque potest a proprietario prohiberi.
- 4. Columbas capere juxta columbarium delictum est.
- 5. Casus speciales nostre legis, ubi statuitur iuramento damnium passum.
- 6. Iuramento alicujus quoties standum est pro plena probatione, non admittitur probatio in contrarium.

Ibi, Palomares, An licite hæc columbaria & in conscientia teneri possint, vid. Silvest. verbo, Restitutio 3. q. 4. & Ant. de Cord. in Summa de casus de conscientia, q. 121. ubi tradit an licite columbæ aucupari, vendi & emi possint in conscientia.

Ibi, Ni anagazas, & ultra penam nostri text. tenetur artibus & fraude columbas alterius columbarii & ad suum attrahens ad restitutionem secundum Covar. in c. peccatum 2. p. 8. num. 14. versic. Tertio, & Sebalt. Med. d. Tract. de venatione. q. 65.

Ibi, Vender palomas, si no fuere al dueño del palomar, Hic videtur probari, aucupia, venatio.

3 venationes, & piscationes, iidem esse in fructu, ut probatur in l. venationem ff. de usuris l. item si §. aucupium l. usufructuarius ff. de usufruct. & ideo usufructuarius potest venari

4 in fundo in quo habet usufructum, & neque potest a proprietario prohiberi, ne venierit ipse usufructuarius l. usufructum ff. de usufruct. & l. item si §. aucupiorum, eod. tit. notat Franc. Marcus, decisione Delphin. 532. Sebalt. Med. in d. Tract. de venatione, quest. 15. & 16. ubi an sint fructus & industriales, & in quest. 17. an inter mobilia, vel immobilia computentur, & an decima debeatur ex eis, vide Fran. Marcus decisione 531.

Ibi, No ayen ofada de tomar palomas, nam columbas capere in columbario, vel juxta, de jure prohibitorium est, & furtum & committitur, ut per Dymum & Doctores, in §. pavonum Inst. de rer. divif. & Guid. Pape decis. Delph. 218. n. 2. quod intelligitur verum quando abire & redire solent, prout sunt domesticæ, quæ in columbariis, domibusque retineri solent, secus autem in silvestribus, ex §. pavonum Inst. de rer. divif. & l. 23. tit. 28. p. 3. & notat Covar. in d. c. peccatum 2. p. 8. n. 14. per totum, & Sebalt. Med. d. Tract. de venatio. q. 65. ubi inquit revertendi animum desinare habere, cum revertendi consuetudinem deseruerint, & hac de causa, neque occidi possunt tales columbæ domesticæ, & revertentes, ut per Covar. d. tit. num. 14. versic. 4. & Cordoiam in d. tit. q. 121. ubi de iis late agit.

Ibi, Que el tal juramento haste por entera provanca, Specialissimus casus est hic, ubi statuitur iuramento damnium & passum & fortassis non reperias similem, & hoc quia id quod fit in campo difficulter probatur, tum etiam ut deterreatur homines ab hoc delicto, tum etiam quia non imponitur delinquenti pena corporalis, quo casu id fieri potest, ut inquit Hippol. in pract. §. ex predicta. n. 75. aded ut non admittitur probatio in contrarium, quia quoties iuramento alicujus standum est pro plena probatione, non admittitur probatio in contrarium, secundum Aviles c. 52. pr. verb. En tierra, n. 14. fol. 255. Paul. tamen Castro, in l. si. n. si. ff. de prat. stipul. contrarium videtur tenere, sed Paul. loquitur quoties lex tantum dicit quod stetur iuramento damnium passum, secus vero si ultra addiderit, scilicet, quod ultra non possit inquiri, vel quod habeatur pro plenaria probatione, ut hic, nam tunc non admittitur probatio in contrarium, secundum Aviles, ubi sup. & Capol. caute. 104. multa sunt, in fi. ex Jas. in l. 1. §. si absens n. 6. ff. si ex noxali causa, agatur, ubi aliis modis limitatur.

IN LEGEM NONAM.

Nullus in fluminibus ad piscandum immitrat aliquam ex rebus in hac l. contentis, sub eius pena.

Ibi, No echen en los rios cevos de cal viva, y venenos, Pisces enim taxo infecti solent esse nocivi hominibus eos comedentibus, imo & animalibus. bibentibus ex aqua illa, & ideo jure optimo prohibitio nostræ l. procedit, Azucedo in Receptationem. Tom. IV.

quam ad hoc not. Aven. cap. 19. prænotum, num. 30. illatione 8. lib. 1. & Mexia in prag. rassa panis. 4. conclusio. n. 19. ex Marchi. Afflicti. in consil. Sicilia 3. Rubric. 4. in consil. quoniam que toxicum, lib. 3. de Sebalt. Med. alios allegando in d. Tract. de venatione, quest. 10. num. 5.

IN LEGEM DECIMAM.

Piscari in fluminibus cum panis & cerebis aliis hie declaratis, & temporibus quo mittuntur, & pisces fruant, prohibet legis hujus conditio sub eius pena.

SUMMARIUM.

- 1. Piscationes in quibus aquis committuntur.
- 2. Piscatores an dicantur negotiatores.
- 3. Vendito lacu, an veniant etiam naves piscatorie.
- 4. Vendito fundo, an veniant pisces, ubi exstantes.
- 5. Denunciare non licet de venantibus & piscantibus contra Reges, Regias, lapsis tribus mensibus.

Ibi, Con panos de xerca, Destrunt enim hæc pisces, & publica utilitati nocent, quæ conservatione piscium consistit, & ideo neque tempore quo nutriuntur licebit, ut inquit text. hic, sicut in venatione dictum est in l. 1. supra isto tit. & lib. 8. per Mex. in d. tit. prag. rassa panis, conclusio. 4. num. 19.

Ibi, Que no saquen los rios communes de madre, hoc enim etiam piscaturas erant, & hæc pisces destruit, quod est maxime nocivum, & negotiatoribus & piscium depopulatoribus admittitur occasio destruendi piscaria, & pisces in brevi tempore, sed in quibus aquis & communes sunt piscationes, quibus Balth. de præscript. relatus per Sebalt. Med. in d. Tract. de venatione, sub titulo de piscatione, quest. 58. & inquit, quod in mari, flumine publico, in stagno, lacu, & similibus; Jas. l. possideri §. neverca. num. 22. ff. de acquirend. possess. & Corneus consil. 211. num. 2. & 3. volum. 4. sed an piscatores dicantur negotiatores, & ibidem in quest. 59. tradit ipse Sebalt. Med. & inquit quod non, ex l. legatus ferialis de legat. 3. quod intelligit ibi verum, quando domino tantum piscantur, secus si ut venderent pisces, quia tunc viderentur negotiatores, & consequenter gabellam ex tali venditione deberent. Et an vendito lacu veniant etiam naves & piscatorie, ibidem in 3. quest. 62. inquit Sebalt. Med. quod sic, licet vendito fundo in quo sunt pisces non veniant pisces & in venditione, non magis quam venient nec ne pulli, aut cætera animalia quæ in fundo sunt, prout non venire, probatur ex l. Julianus. §. sic, cum l. sequent. ff. de act. empri. Et notat quod lex hæc dicit, Los rios, ut scias non comprehendit rivulos, & torrentes, qui in ætate desiccantur, nam flumen dicitur continuo decurrens & perenne, torrens qui æstare siccat, ut per Calep. verbo, Flumen.

Et habes notare quod in curiis de Madrid Anni 1573. provilum fuit prout in noviori quam tunc impressione hujus Recopilationis reperies insertum & declaratum; quod intra tres menses à die venationis, vel piscationis, denuntiandum est de venatoribus & piscatoribus transgredientibus legum harum dispositiones, non vero post & sic denuntiator ut contingatur tenetur omnino probare, quod intra hos tres menses facta est denuntiatio, aliter non obtinebit, & fuit hæc iustissima provisio, ut cupiditati judicium obvietur, & an licita sit piscatura in Rubrica nostri tituli diximus.

De lege fin. nostri text. de vitalis tractans, dixi in l. 2. verbo, *Terneros. tit. 14. supra lib. 5.* ad ibi dicta te remitto, & de laudatione carnis vitulae & aliarum carniarum, vide *Castan. in Catalogo glor. mund. 12. parte, consider. 85.* & hæc pro hoc tit. sufficiant.

IN LEGEM DECIMAM TERTIAM.

Tribus mensibus elapsis non est procedendum ad executionem legum prohibentium aucupium, venationem & piscationem.

SUMMARIUM.

1. Tribus mensibus elapsis non est procedendum contra venationem, piscationem & aucupium, & rationem legis tradit.
2. Et quis tenetur probare elapsos esse hos tres menses, denuntiator, aut denunciatus.

Ibi, *Ordenamos.* Iustissima lex est & auferens & tollens vexationes & molestias, quæ quotidie inferebantur per iudices miseris rusticis in tempore, in quo defendere se non poterant, vel quia testes quibus probare debebant suam defensionem mortui tunc erant, cum denuntiatio contra eos interponebatur, vel quia etiam vident non recordabantur, & plerumque pro unomet delicto bis & amplius condemnabantur: quæ quidem omnia cessabunt ex legis nostræ dispositione.

Ibi, *Pasados los tres meses.* Sed & quis tenetur probare esse necne lapsos hos tres menses, denuntiator, an vero denunciatus? & sine dubio tenetur denunciatori incumbere probationem, quod tres hi menses non sint elapsi, dum denuntiatio interponitur: nam cum sit fundamentum suæ intentionis iustificare de-

nuntiationem, eam non iustificat, nisi probet se intra tempus trium mensium denuntiasse, & sic eo non probante, est omnino denuntiatu absolvendus: item quia quando aliquid est prohibitum fieri uno tempore, & in alio tempore permittitur, ille qui dicit Petrum contravenisse prohibitioni, debet probare in tempore prohibito id fecisse: aliter enim non præsumitur, sed totum contrarium, ex notabili doctrina Bartol. in l. non solum §. sed ut probari ff. de nov. oper. denunt. quam totum mundum sequi testatur ibi Jaf. & alibi pro ejus exornatione alios allegavimus, sic & in nostro casu, cum lapsis tribus mensibus sit liber denuntiatu, omnino tenetur denuntiator probare tempore denuntiationis nondum fuisse lapsos: aliter enim denuntiatu, est nihil præstiterit, est absolvendus, præsertim cum l. nostra tunc demum præbet potestatem denuntiandi, quoties hi tres menses non sunt elapsi, non vero postea, imo & iudici adimit l. nostra potestatem procedendi lapsis dicto tempore, dum dicit, *no se pueda proceder de officio, ni por denunciaçion.* Verbum enim, *potest.* præcedente negativa, impossibilitat & denegat potentiam, ut diximus in l. 2. tit. 3. lib. 5. num. 29. & sequent. ubi asseruimus contrarium factum esse nullum & nullius effectus, & consequenter neque iudex potest procedere lapsis tribus mensibus, neque aliquis denuntiare, & sic incumbit denuntiatori probare denuntiationem intra hoc tempus fuisse factam: aliter enim reus absolvetur, & hæc est veritas, quantumvis aliqui iudices avari & immemores salutis terræ aliud male observent.

IN LEGEM DECIMAM QUARTAM.

Piscaria cum sale maris salientur sub nostrâ legis panis.

SUMMARIUM.

1. Sale maris salientur, sub legis panis.

Ibi, *Mandamos.* Processit hæc lex ad tollendas illorum cautelas, qui cum aqua maris piscaria saliebant, ut plus ponderis essent, & processit etiam pro conservatione horum piscariorum, quæ quidem facilliter cum maris aqua corrumpuntur, & itidem pro conservatione ea comedentium, ut ex l. nostra apparet.

TITULUS NONUS.

De los que se van a Morar de un lugar a otro.

CUM superioribus titulis dictum est de terminis publicis & piscaturis ac venationibus, qua omnibus habitatoribus locorum communes sunt, & eis potiuntur, & quia dubitari posset, an tales habitatores iis fruentes rebus, possint populum derelinquere in quibus deditis commodum reportarunt, ideo post titulos præcedentes subsequitur hic noster, & nisi sic continuaveris, difficulter continuari potest.

IN LEGEM PRIMAM.

Unusquisque libere potest transire ex unis locis ad alios habitandos, neque prohiberi potest sub nostri text. panis.

SUMMARIUM.

1. Cuilibet licet transire se & sua ad alias civitates & populos.
2. Oppida horum Regnorum an compelli possint aliquem recipere in civem.
3. Civitatem statueri minime posse injuste à civitate expulsum non amplius recipiendum.
4. Titulus non licere habit. metro. lib. 11. localis est.
5. Fœmina originaria unius loci licet alibi nubar, non propterea vocatur forensis, ubi infertur ad gabellas, & num. 6. quoad quid desinat esse civis.
7. Sententia vicinitatis vel pluralitatis facit jus quoad omnes.

Ibi, *Lo pueden hacer.* Hæc est conclusio totius nostri tit. & materix, scilicet, quod cuilibet libera est potestas transferendi se & sua & de uno loco ad alium, ne libertas à jure naturali concessa restringatur, contra dispositionem l. Titio centum §. Titio. ff. de cond. & demonstr. potest enim quis ubicunque ei placuerit, ut in l. nihil. ff. ad municipalem, tradit Bart. in l. assumpti. & in l. de jure. ff. eod. tit. & Abb. in cap. si. notab. 2. extra de paroch. Soc. Jun. conf. 7. num. 5. volum. 2. adeo ut licet fuerit anceps questio in cancellaria Pinciana, an oppida horum regnorum possint compelli aliquem & recipere in civem, probabilior tamen & verior ac tenenda sententia est, quod compelli possint, tam ex dictis & ex l. nostra, quam etiam, quia Reipub. in-

terest oppida civibus ampliari, ut in l. 2. C. de indict. vid. tollen. & ex l. fin. §. penult. ff. de bonis damnat. ex quo non immodice civitates illustantur, unde interrogatus Homeerus, qui essent maximi civitatis ornatus, inquit, pueri & turres: per pueros populi amplitudinem significans, quibus & aliis rationibus hæc tueretur sententiam ut probabilior Burgos de Paz, in l. 3. Tauri. num. 513. cum aliquib. sequentib. ubi & inquit civitatem statueri minime posse, injuste à civitate expulsum; nec ullo tempore ad civitatem recipiendum, quia statutum sapiens monopolium jure dirigitur, ex l. 1. de monopol. neque aliud ex l. ff. ad mun. colligi potest. nam licet civis à civitate recipiendus sit, ut talis dicatur, nullo modo exinde colligi potest civitatem non esse cogendam illum recipere, sed potius contrarium ex dictis & hoc verum est nisi in materia rit. & l. 1. C. non licere habit. metro. lib. 11. localis enim est titulus ille & sic ad alia non extendendus: ex quibus domicilia contrahantur ultra text. & ibi Doctores; in cap. cum nullus, de tempo. ordin. lib. 6. & l. 2. titulo 24. part. 4. & l. 32. titulo 2. part. 3. tradit Menoch. de arbit. jud. casu 86. per rationem, ubi singulariter loquitur. Habes tamen notare quod termina originaria unius loci, licet alibi nubar & non propterea vocatur forensis, ut inquit Decian. Respons. 71. num. 1. volumine 2. nam ut inquit Bald. in l. 1. §. quod autem ff. de iur. & curat. dat. ab his relatus per gl. Natural. in dict. l. 32. illi potest dicantur de loco aliquo, ex quibus semel in facto dixi, quod si mulier hæc in sua civitate originaria, vel quilibet alius originarius, vendat, aut contrahat, non dicitur forensis, neque ut talis solvet gabellam gabellario, *Del viento*, sed ut originarius solvet eam, adeo ut, etiam si mulier hæc